Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen

15.10.2016

HE 108/2016 VP

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE HANKINTAMENETTELYÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

EK kiittää mahdollisuudesta toimittaa tarkennettu ehdotus siitä, miten voitaisiin ratkaista ehdotetun, rikoslain 47 luvun rikkomuksiin perustuvan pakollisen poissulkuperusteen aiheuttamat kilpailuhaitat suomalaisyrityksille verrattuna niiden eurooppalaisiin kilpailijoihin.

Ehdotetun lain 80 §:ssä säädetään pakollisista poissulkemisperusteista, joiden täyttyessä hankintayksikön on suljettava tarjoaja tai ehdokas tarjouskilpailun ulkopuolelle.

Lainkohdan 1 momentissa on 6-kohtainen luettelo tarjoajan tai ehdokkaan pakolliseen poissulkemiseen johtavista rikoksista koskien muun muassa lahjuksen antamista, osallistumista järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan, ihmiskauppaa, petoksia, rahanpesua ja terrorismia.

Lainkohdan 2 momentin mukaan

> *Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 47 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta työturvallisuusrikoksesta, 47 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta työaikasuojelurikoksesta, 47 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta työsyrjinnästä, 47 luvun 3 a §:ssä tarkoitetusta kiskonnantapaisesta työsyrjinnästä, 47 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 47 luvun 6 a §:ssä tarkoitetusta luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä.*

Lainkohdan 3 momentin mukaan

> *Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja* ***myös muussa valtiossa 1 tai 2 momentissa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella. Näitä rikoksia ovat***

Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen 15.10.2016

***seuraavat Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitetut rikokset**:*
1) osallistuminen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/841/YOS 2 artiklassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;
2) korruptio, sellaisena kuin se on määritelty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla tehdyn sellaisen lahjonnan, jossa on osallisena Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan yleissopimuksen (SopS 98/2005) 3 artiklassa ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdassa;
3) Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen (SopS 85/2002) 1 artiklassa tarkoitetut petokset;
4) terrorismin torjumisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS 1 artiklassa määritellyt terrorismirikokset tai 3 artiklassa määritellyt terroritoimintaan liittyvät rikokset taikka puitepäätöksen 4 artiklassa tarkoitettu yllyttäminen, avunanto tai yritys;
5) rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY 1 artiklassa määritelty rahanpesu tai terrorismin rahoitus;
6) lapsityövoima ja muut ihmiskaupan muodot siten kuin ne on määritelty ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/36/EU 2 artiklassa.

Miksi ehdotetun 80 §:n 3 momentti antaa ulkomaisille yrityksille kilpailuetua suomalaisiin verrattuna?

Yllä kuvatussa lainkohdassa on tyhjentävästi lueteltu ne Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitetut rikokset, jotka johtavat tarjoajan tai ehdokkaan pakolliseen poissulkemiseen tarjouskilpailusta. Lainkohdan listaus ei sisällä lainkaan rikoslain 47 luvun työrikoksia vastaavia rikoksia EU:n lainsäädännössä.

Lainkohdassa luetellut pakolliset poissuljentaperusteet eivät siten koske muita kuin suomalaisen työsuojelulainsäädännön piirissä olevia elinkeinonharjoittajia. Säännös asettaa pääasiallisesti Suomen markkinoilla toimivat yritykset eriarvoiseen asemaan pääasiallisesti muiden EU-maiden markkinoilla toimivien yritysten kanssa, kun jälkimmäisiin ei sovelleta lainkaan kyseisen lainkohdan mukaista poissulkuperustetta.

Muista EU-maista suomalaiseen julkiseen hankintakilpailuun osallistuvat toimijat saisivat näin ollen – suoraan lainsäädännöstä johtuvan - perusteettoman edun suomalaisiin toimijoihin verrattuna. Tällaista suomalaisia toimijoita syrjivää ja muista EU-valtioista tulevia toimijoita suosivaa kansallista sääntelyä ei tule säätää. Tähän ei luonnollisesti EU-lainsäädäntökään meitä pakota.

Miten ongelma voidaan korjata?

Vaihtoehto 1

Poistetaan ehdotetun lain 80 §:n 2 momentti kokonaisuudessaan.

Kun poissulkuperuste ei ehdotetussa muodossa koskisi muista EU-valtioista tulevia tarjoajia, on kansallisen edun mukaista huolehtia siitä, ettei poissulkuperustetta sovelleta myöskään suomalaisiin yrityksiin.

Räikeimmät työturvallisuus-, työsuojelu- ja vastaavat rikokset ovat joka tapauksessa hankintayksikön käytettävissä ehdotetun lain 81 §:n mukaisesti tarjoajan tai ehdokkaan **harkinnanvaraisena** poissulkuperusteena, olipa rikkojana suomalainen tai muusta EU-valtiosta tuleva yritys. Lainkohdan poistaminen ei siis tarkoittaisi sitä, etteikö relevanttia kansallista tai EU-lainsäädäntöä rikkovaa toimijaa olisi mahdollista sulkea pois tarjouskilpailusta.

Vaihtoehto 2

Lisätään ehdotetun lain 80 §:n 3 momenttiin kaikki Euroopan unionin lainsäädännössä säännellyt rikoslain 47 luvussa säänneltyjä rikoksia vastaavat rikokset. Tällaisia ovat ainakin seuraavien direktiivien määräysten rikkomukset:

- 89/391/ETY toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä
- 89/654/ETY työpaikoille asetettavista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista
- 89/656/ETY työntekijöiden työpaikalla käyttämille henkilönsuojaimille turvallisuutta ja terveyttä varten asetettavista vähimmäisvaatimuksista
- 90/269/ETY terveyttä ja turvallisuutta varten asetettavista vähimmäisvaatimuksista sellaisessa käsin tapahtuvassa taakkojen käsittelyssä, johon liittyy erityisesti työntekijän selän vahingoittumisen vaara
- 90/270/ETY: turvallisuutta ja terveyttä varten näyttöpäätetyölle asetettavista vähimmäisvaatimuksista

- 91/383//ETY: määräaikaisessa tai tilapäisessä työsuhteessa olevien työntekijöiden työturvallisuuden ja – terveyden parantamisen edistämistä koskevien toimenpiteiden täydentämisestä
- 92/57/ETY turvallisuutta ja terveyttä koskevien vähimmäisvaatimusten täytäntöönpanosta tilapäisillä tai liikkuvilla rakennustyömailla
- 92/58/ETY työssä käytettäviä turvallisuus- ja/tai terveysmerkkejä koskevista vähimmäisvaatimuksista
- 92/85/ETY: toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä
- 92/91/ETY: vähimmäisvaatimuksista porausta käyttävän kaivannaisteollisuuden työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi
- 92/104/ETY: vähimmäisvaatimuksista avo- ja kaivoslouhintateollisuuden työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi
- 93/103/EY: turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista kalastusaluksilla tehtävässä työssä
- 94/33/EY: nuorten työntekijöiden suojelusta
- 98/24/EY: työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemisesta työpaikalla esiintyviin kemiallisiin tekijöihin liittyviltä riskeiltä
- 1999/92/EY: vähimmäisvaatimuksista räjähdyskelpoisten ilmaseosten aiheuttamalle vaaralle mahdollisesti alttiiksi joutuvien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi
- 2000/54/EY: työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät biologisille tekijöille altistumiseen työssä
- 2002/44/EY: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fysikaalisista tekijöistä (tärinä) aiheutuville riskeille
- 2003/10/EY: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fysikaalisista tekijöistä (melu) aiheutuville riskeille
- 2004/37/EY: työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta
- 2006/25/EY: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fysikaalisista tekijöistä (keinotekoinen optinen säteily) aiheutuville riskeille
- 2009/104/EY: työntekijöiden työssään käyttämille työvälineille asetettavista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista
- 2009/148/EY: työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä

Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen 15.10.2016

- 2009/161/EU: kolmannen työperäisen altistumisen viitearvojen luettelon laatimisesta neuvoston direktiivin 98/24/EY panemiseksi täytäntöön ja komission direktiivin 2000/39/EY muuttamisesta
- 2010/32/EU: HOSPEEMin ja EPSUn tekemän terävien instrumenttien aiheuttamien tapaturmien ehkäisemistä terveydenhuoltoalalla koskevan puitesopimuksen täytäntöönpanosta
- 2013/35/EU: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fysikaalisista tekijöistä (sähkömagneettiset kentät) aiheutuville riskeille

Näin 80 §:n 2 momentin työrikoksiin liittyvät pakolliset poissulkuperusteet ulottuisivat myös muussa valtiossa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annettuun lainvoimaiseen tuomioon, **edellyttäen luonnollisesti, että muussa valtiossa noudatetaan yhtä ankaraa seuraamustasoa kuin Suomessa**.